

Европейски съд по правата на човека

Киртатос срещу Гърция

(*Kyrtatos v. Greece*)

жалба № 41666/98

Решение от 22 май 2003 г. на I отделение на Съда

(резюме)*

Чл. 6, т. 1: право на достъп до съд при спор относно граждански права и задължения; право на произнасяне в разумен срок; **чл. 8:** право на зачитане на личния и семеен живот

Правото на достъп до съд ще бъде илюзорно, ако вътрешното право на договарящата държава позволява едно окончателно и задължително съдебно решение да остане изпълнено, в ущърб на едната страна. За целите на чл. 6 изпълнението на съдебното решение трябва да се разглежда като неразделна част от “съдебния процес”. Когато административни органи откажат или пропуснат да се съобразят с него или дори закъснеят с изпълнението му, гаранциите на чл. 6, съществуващи за страните през съдебната фаза на производството, се оказват лишени от смисъл.

При преценката дали в даден случай екологичното замърсяване е накърнило някое от правата, гарантирани от чл. 8, т. 1, решаващото обстоятелство е наличието на вреден ефект върху личната или семейна сфера на отделния човек, а не просто общото влошаване на околната среда. Нито чл. 8, нито друга разпоредба на Конвенцията имат специфично предназначение да предоставят генерална защита на околната среда като такава.

Фактите по делото

Жалбоподателите (майка и син) притежавали недвижим имот в югоизточната част на гръцкия остров Тинос, където прекарвали част от времето си. Първата жалбоподателка била съсобственик на къща и парцел на полуостров Айа Кириаки Апокофто, разположен в близост до мочурище на брега при Айос Янис.

I. Производство пред Върховния административен съд относно промяна на границите на няколко селища в югоизточната част на остров Тинос

С административни решения №№ 9468/1985 г. и 2400/1988 г. били променени границите на няколко селища, между които и Айос Янис. Въз основа на решение № 9468/1985 г., през 1992 г. и 1993 г. органът по градоустройство на Сирос издал две строителни разрешения.

На 21 юли 1993 г. жалбоподателите и Гръцкото общество за защита на околната среда и културното наследство подали жалби до Върховния

---

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

административен съд (ВАС) срещу решенията и двете строителни разрешения. Основният им аргумент бил, че те са незаконосъобразни, тъй като в засегнатите райони съществувало мочурище, а съгласно чл. 24 от гръцката Конституция, защитаващ околната среда, застрояването на подобни места било забранено.

ВАС приел, че решение № 9468/85 г. е нарушило чл. 24 от Конституцията, защото промяната на границите на селищата застрашавало мочурището, което било важен естествен хабитат на много защитени животински видове. По тази причина строителните разрешения също били отменени като незаконосъобразни. Съдът отменил и решение № 2400/88 г., защото не било публикувано в Държавен вестник по установения от закона ред (решения на ВАС №№ 3955/1995 г. и 3956/1995 г.).

През 1996 г. компетентният административен орган разпоредил да не бъдат разрушавани сградите, построени въз основа на отменените от съда строителни разрешения.

На 21 април 1997 г. специална комисия на ВАС установила, че властите не са изпълнили решенията на съда, като не са разрушили двете сгради и са продължили да издават строителни разрешения за района, включен в селищата след незаконосъобразната промяна на границите им.

II. Гражданско производство срещу М.

На 31 януари 1991 г. няколко лица, между които и първата жалбоподателка, подали жалба до първоинстанционния съд в Сирос срещу техния съсед М, за когото твърдели, че незаконно е завзел част от земите им в Айос Янис. На 14 февруари 1992 г. съдът се произнесъл в полза на ишците. По жалба на М. апелативният съд отменил решението и върнал делото на първоинстанционния съд.

Заседание по делото било проведено на 14 януари 1994 г. След това за периода от 13 април 1995 г. до 2 април 1996 г. били проведени още шест заседания, на които били изслушани свидетели. По молба на първата жалбоподателка от 15 март 1998 г. било насрочено съдебно заседание за 11 декември 1998 г. Разглеждането на делото приключило в съдебно заседание на 28 май 1999 г. На 21 юни 1999 г. съдът постановил решение в полза на първата жалбоподателка.

М. обжалвал това решение пред апелативния съд. Към датата на постановяване решението на Европейския съд това производство било още висящо и страните не били поискали насрочване на заседание (съгласно чл. 108 от ГПК на Гърция “[с]траните предприемат процедурни действия по тяхна собствена инициатива, освен ако законът постановява друго”).

III. Заплахата от разрушаване на къщата на жалбоподателите

На 23 юни 1993 г. жалбоподателите били уведомени, че къщата им в Айа Кириаки Апокофто е построена без разрешение и трябва да бъде разрушена. Те подали жалба до компетентния административен орган. Жалбата им била отхвърлена и на 6 октомври 1994 г. те сезирали ВАС. По тяхна молба съдът спрял процедурата по разрушаване на къщата.

Заседание по делото било насрочено за 28 ноември 1995 г., но то било отлагано многократно.

През 1999 г. с приемането на нов закон била сменена подсъдността на делото и то било изпратено на териториално компетентния апелативен съд, производството пред който било все още висящо към датата на постановяване решението на Европейския съд.

Резюме на решението на Европейския съд

I. Твърдяното нарушение на чл. 6, т. 1 от Конвенцията в резултат на неизпълнението на постановените съдебни решения

27-29. Страните спорят по това дали гръцките административни власти са бездействали по отношение на задължението си да изпълнят решения №№ 3955/1995 г. и 3956/1995 г. на ВАС.

Правителството поддържа, че административните власти са предприели всички необходими действия за изпълнение решенията на ВАС. Органът по градоустройство прекратил прилагането на отмененото решение № 2400/1988 г. и провел проучване за устройството на района. Разрушаването на въпросните сгради не било единственият начин да се изпълнят решенията на съда. Напротив, според действащото законодателство и общите принципи на правото разрушаването на една сграда било крайна мярка и трябвало да се избягва, особено когато собственикът ѝ е добросъвестен и не е могъл да знае, че строителното разрешение впоследствие ще бъде отменено.

Според жалбоподателите, единствената възможна последица от отмяната на строителните разрешения е била разрушаването на сградите, построени въз основа на тях.

“30. Съдът отново подчертава, че съгласно установената му практика чл. 6, т. 1 осигурява на всекиго правото всяка претенция, свързана с негови граждански права или задължения, да бъде разгледана от съд. По този начин чл. 6, т. 1 включва “правото на съд”, един аспект на което е и правото на достъп до съд, а именно правото да се започне съдебна процедура по въпроси от граждански характер. Това право обаче ще бъде илюзорно, ако вътрешното право на договарящата държава позволява едно окончателно и задължително съдебно решение да остане неизпълнено, в ущърб на едната страна. За целите на чл. 6 неизпълнението на съдебното решение трябва да се разглежда като неразделна част от “съдебния процес”. Когато административни органи откажат или пропуснат да се съобразят с него или дори закъснеят с изпълнението му, гаранциите на чл. 6, съществуващи за страните през съдебната фаза на производството, се оказват лишени от смисъл (виж решението по делото [Хорнсби с/у Гърция](#)¹ от 19.03.1997 г., *Reports of Judgments and Decisions* 1997-II, стр. 510-11, §§ 40-41).”

31. Съдът отбелязва констатацията на специалната комисия на ВАС, че властите не са се съобразили с решенията му №№ 3955 и 3956 от 1995 г. – не са съборили двете сгради, построени въз основа на отменените строителни разрешения, и са продължили да издават такива разрешения за района.

“32. По този начин, като не са предприели необходимите мерки за съобразяване с двете окончателни и подлежащи на изпълнение съдебни решения в продължение на повече от седем години, гръцките власти са лишени от разпоредбите на чл. 6, т. 1 от Конвенцията от всякакво практическо действие.”

Следователно, налице е нарушение на чл. 6, т. 1 от Конвенцията.”²

---

¹ Hornsby v. Greece

² Решението е единодушно.

II. Твърдяното нарушение на чл. 6, т. 1 от Конвенцията по отношение на продължителността на производството

33. Жалбоподателите твърдят, че производството срещу М. и производството във връзка с разрушаването на тяхната къща са надхвърлили по продължителност “разумния срок” по смисъла на чл. 6, т. 1 от Конвенцията.

34-35. Според правителството забавянето на двете производства се дължи на поведението на жалбоподателите, които не са предприели нужните действия за придвижване на процедурата. По отношение на производството във връзка с разрушаването на къщата им правителството допълва, че тъй като ВАС е постановил спиране на мярката, те са получили бързо съдебна защита, макар и процесът да е бил висящ.

36-37. Първата жалбоподателка признава частичната си отговорност за закъснението по делото срещу М., но подчертава, че то е представлявало рутинен спор за собственост върху малко парче земя на гръцки остров и няма причина решаването му да отнеме на първоинстанционния съд повече от осем години.

За производството във връзка с разрушаването на тяхната къща жалбоподателите твърдят, че проблемът е дошъл не от насрочването на заседанията, а от многобройните им отлагания, и пропускат им да отправят извънредна молба за бързо насрочване на делото не обяснява продължителността на производството. Те отбелязват също така, че спирането на разрушаването е било временна мярка, която съвсем не е съставлявала разрешаване на спора, нито е поправила вредните последици, произтичащи от заплахата за събаряне на къщата им.

A. Периодите, които трябва да се вземат предвид

38-39. Съдът отбелязва, че делото срещу М. е започнало на 31 януари 1991 г., а делото относно разрушаването на къщата – на 6 октомври 1994 г. И двете дела са все още висящи, т.е. производството е продължило повече от 12 години за две инстанции по първото дело и повече от 8 години и 3 месеца за една инстанция по второто дело.

B. Разумен характер на продължителността на производството

40. Съдът припомня, че разумният характер на продължителността на производството се преценява според конкретните обстоятелства по делото и съгласно установените в практиката му критерии, а именно сложността на случая, поведението на страните и на компетентните органи и значимостта на интереса на жалбоподателя от воденото дело.

41. Съдът намира, че случаите не са особено сложни и че жалбоподателите не могат да бъдат държани отговорни за закъсненията в производствата. Подчертава, че правителството не е дало никакво обяснение за цялостната продължителност на производствата, която е “явно прекомерна”. Поради това приема, че причината за тази продължителност е главно в поведението на компетентните органи.

42. Съдът припомня, че чл. 6, т. 1 налага на договарящите се държави задължението да организират съдебните си системи по такъв начин, че

вътрешното съдопроизводство да може да отговори на всички изисквания на разпоредбата, включително това за разглеждане на делото в “разумен срок”.

43. В светлината на изложените критерии и имайки предвид всички факти по случая, Съдът заключава, че продължителността на производствата е прекомерна и не задоволява изискването за разумен срок. Следователно е налице нарушение на чл. 6, т. 1 от Конвенцията.³

III. Твърдяното нарушение на чл. 8 от Конвенцията

44-47. Жалбоподателите твърдят, че урбанизацията на югоизточната част на остров Тинос е разрушила физическата им среда и е засегнала живота им. Без оглед на опасността за здравето, увреждането на околната среда следвало да се разглежда по чл. 8, когато се отразява неблагоприятно върху нечий живот. Жалбоподателите са съгласни, че не всяко влошаване на околната среда нарушава чл. 8. Признават важността на урбанизацията и свързаните с нея икономически интереси и разбират, че компетентните власти разполагат със свобода на преценка при вземането на решения относно устройството на територията. От друга страна обаче, всяка намеса на държавата във връзка с околната среда трябвало да осигурява справедлив баланс между конкуриращите интереси на отделния индивид и обществото като цяло. В конкретния случай самите решения на ВАС наклонили везните в полза на мочурището и гръцките власти били задължени да се придържат към собствения си избор. Като не изпълнили тези решения, те позволили унищожаването на мочурището.

Областта загубила цялата си живописна красота и коренно се променила от естествен хабитат на дивата природа в място за туристически бизнес. Върху част от мочурището били построени паркинг и път. Имало шум и светлини по цяла нощ и замърсяване на околната среда в резултат на дейността на предприятията в околността.

Жалбоподателите считат, че гръцките власти не само не са изпълнили позитивното задължение да вземат разумни и адекватни мерки, за да осигурят защитата на правата им по чл. 8, но и със собствените си действия са накърнили упражняването на тези права.

48-50. Правителството отбелязва, че оплакването на жалбоподателите засяга главно защитата на мочурището. Това, а не защитата на техния личен живот, било причината да сезират ВАС и следователно чл. 8 не бил приложим в конкретния случай.

Дори и да се приемело, че чл. 8 е относим към случая, къщата на жалбоподателите била разположена на края на полуострова и между нея и останалите сгради съществувало достатъчно разстояние, за да няма възможност никакво сериозно безпокойство да бъде причинявано от съседите. Правителството смята още, че дори и да е имало намеса в правата на жалбоподателите, тази намеса е била в границите, определени от т. 2 на чл. 8.

51. Според Съда твърдението на жалбоподателите, че правата им по чл. 8 от Конвенцията са накърнени, съдържа в себе си две самостоятелни оплаквания. Първото е, че урбанизацията е унищожила мочурището, разположено в близост до имота им, и че областта около дома им е загубила цялата си живописна красота. На второ място те се оплакват от екологичното замърсяване, причинено

---

³ Решението е единодушно.

от шума и нощните светлини – резултат от дейността на предприятията в района.

“52. По отношение на първото оплакване Съдът отбелязва, че съгласно установената му практика сериозното замърсяване на околната среда може да засегне нормалното съществуване на индивида и да му попречи да ползва жилището си по такъв начин, че да накърни неговия личен и семеен живот, макар и без да застрашава сериозно здравето му (виж решението от 9.12.1994 г. по делото *Лопез Остра с/у Испания*⁴, А.303-С, стр. 54, § 51). Все пак, при преценката дали в даден случай екологичното замърсяване е накърнило някое от правата, гарантирани от чл. 8, т. 1, решаващото обстоятелство е наличието на вреден ефект върху личната или семейна сфера на отделния човек, а не просто общото влошаване на околната среда. Нито чл. 8, нито друга разпоредба на Конвенцията имат специфично предназначение да предоставят генерална защита на околната среда като такава (...).”

53. В настоящия случай жалбоподателите не са представили никакви убедителни аргументи, че вредите, причинени на фауната в мочурището, са били от такова естество, че да накърнят техните права по чл. 8, т. 1 от Конвенцията. Според Съда ситуация, която би могла да засегне по-директно нормалния им живот, е например изсичането на гора в близост до къщата им. В заключение, Съдът не може да приеме, че вмешателството в условията за съществуване на животинския свят в мочурището представлява накърняване на личния или семейния живот на жалбоподателите.

54. По отношение на второто оплакване Съдът е на мнение, че безпокойството, причинено на жалбоподателите в резултат на урбанизирането на района (шум, светлини и пр.), “не е достигнало достатъчна степен на сериозност, за да може да бъде взето под внимание за целите на чл. 8.”

55. Предвид гореизложеното Съдът заключава, че не е налице нарушение на чл. 8 от Конвенцията.⁵

Съдът уважава частично исканията на жалбоподателите за обезщетение и разноски. Определя по справедливост обезщетение за неимуществените вреди, изразяващи се в изпитаните чувства на неудовлетвореност, несигурност и безпокойство в резултат на нарушенията на правата им по Конвенцията, в размер на 20 000 евро за първата жалбоподателка и 10 000 евро за втория жалбоподател. Присъжда общо 5000 евро за направени от тях разноски в производствата пред вътрешните съдилища и в Страсбург.

---

⁴ Lopez Ostra v. Spain

⁵ Решението е взето с мнозинство от 6 гласа срещу един.